

СОЦИАЛНИ И ЗДРАВНИ АСПЕКТИ НА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ-ДЕЦА СЪС ЗАДРЪЖКА В ПСИХИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ

Красимира Бенкова, Веска Шошева, Стефка Динчийска, Милена Илиева,
Антон Стойков

Катедра „Социални дейности”, Медицински факултет, Тракийски университет, Град
Стара Загора 6000, ул. „Армейска” № 11, България
soc.dein@abv.bg

SUMMARY

The difficulties in the process of learning for a big part of the children in primary school age require an extensive analysis in medical, pedagogical and psychological plan. This analysis is focused on the attention of the specialists to the child development, the factors of that, as well as assigning the group of children in differential and diagnosis plan who show bad results at school. The authors of the article discuss the place of the child with psychological development delays in the general group of children with difficulties in the education.

Key words: *psychological development delays, educational difficulties, children, students.*

Процесите на обучение и възпитание предоставят възможност за ясно открояване на индивидуалностите у всяко дете. Онтогенетичното развитие протича различно при всеки един индивид и като във фокус събира резултатите от биологичното и социалното въздействие. В детската и училищна възраст индивидуалното развитие на всяко дете и ученик носи характеристиките на познавателните процеси. В него се отразяват своеобразията на всеки един от когнитивните процеси, като начин на съзряване, отклонения от нормата. Възпитателно-образователния процес в детската градина и процесът на обучение в училище са едни от първите сериозни бариери и индикатори за възможностите на детето и/или ученика да се справи с предизвикателствата- образователни изисквания и стандарти.

В голямото разнообразие на групата наречена „неуспяващи” ученици при деца и ученици с трудности в обучението се открива по-специфична по своите характеристики група, определена като деца със задръжка в психическото развитие. Съществуването на тази група и определянето на характерологичните ѝ особености се коментира в X ревизия на СЗО в рубриците F80-F83- Разстройства на психологичното развитие.

Изследванията върху тази група разкриват твърде съществени изменения в психичните процеси в резултат на незрялост на висшите психични функции. Тази незрялост дава своя „принос” в академичните умения на децата и/или учениците като създава трудности при овладяването и интерпретацията им.

В практиката на българското училище за години назад посочената група не се радва на особено внимание и грижа. Приема се, че индивидуалността на всяко дете му позволява в определена степен да достигне ниво на училищни знания и умения. Подкрепата, свързана с оптимизиране на тези знания и умения трябва да отчита определен праг до който детето успява да функционира пълноценно.

Подобно разбиране противоречи на общоприетото схващане, базирано върху концепцията на Л.С. Виготски за „зоната на близкото развитие”, т.е. ние не можем да определим кое е „достатъчното”, което можем да предложим за пълноценното развитие на детето и/или ученика. Това е така, защото потенциалните възможности за всеки един индивид трябва да се отчитат съобразно тази зона, която е твърде динамична.

Проектът, който се разработва от Катедра „Социални дейности“ на Медицински факултет към Тракийски университет е към Фонд „Научни изследвания” на МОМН и фокусира вниманието си върху групата деца със ЗПР в педагогически и социален план.

Осъществените до тук проучвания в три области на страната: Старозагорска, Пловдивска и Шуменска разкриват интересни данни за обучението и социализацията на децата със задръжка в психическото развитие.

Анализът за Шуменска област от проведени диагностични процедури показва следните резултати:

От област Шумен предоставяме резултатите за 30 от изследваните деца, които съответно са от град Шумен, с. Градище, с. Дибич.

На родителите на изследваните деца е предложен въпросник, включващ 12 въпроса, отнасящи се до здравословното състояние на детето, комуникативни възможности, умения за учебна работа.

От изследваните 30 деца, 25 са посещавали детска градина, като са постъпили в нея на различна възраст от 3 до 5 години. Родителите на 12 от децата или 40% съобщават, че те са боледували често в ранна детска възраст, като 7 от тях (58%) продължават да боледуват и сега.

Трима от родителите потвърждават, че децата им са физически по-слаби от другите. Относно бързото настъпване на умора при учебна дейност за 14 от децата родителите твърдят, че това е така, или това са 46,8%.

Всички деца обичат да играят с връстниците си, но 9 от децата не се приемат от тях. Родителите не посочват причините за това. За 6 от децата- 20% родителите посочват, че училището не е привлекателно. Ако съпоставим тези резултати с тези за бързото настъпване на умора може да се предположи, че тези 20% са половината от децата, които бързо се уморяват от учебната натовареност, поради което училището не е привлекателна среда за тях или това са близо 50% от деца с бързо настъпваща умора. Интересно е да се отбележи също така, че от всички 30 изследвани ученици 23 полагат усилия при учене като от тези 23, 13 бързо забравят наученото или това са 56%.

Разсъжденията в този план насочват вниманието ни към интересен факт. Децата полагат усилия да се включват в учебната работа, но психофизическото им състояние е определящо за бързото настъпване на умора и по-трудно съхраняване в паметта на получената информация. Като резултат детето-ученик се проявява като неуспяващ, наблюдаван.

Независимо от всички трудности само едно от децата се страхува от училище.

За същата група от деца съпоставихме резултатите от анкетиране на учители и родители, като всеки един от тях трябваше да отговори на четири обобщаващи въпроси за детето:

- Какво обича?
- Какво умее?
- Какво иска?
- Какъв е той/тя?

Тук се получиха интересни резултати относно представите за конкретното дете на учителя и родителя. Сравнително добро съвпадение се получи при въпроса „Какво обича детето” (76% т.е. за 23 от децата имаме съвпадения при родител и учител). На въпроса „Какво умее” съвпаденията са по-малко – 40% или за 12 от децата. Същите резултати са и при въпроса „Какво иска”. На въпроса „Какъв е той/тя” съвпадението е 46% или за 14 деца.

При дешифриране на резултатите в контекста пълно съвпадение или пълно разминаване в оценките констатациите са следните:

- Пълно съответствие между отговорите на учителя и родителя имаме при 5 от децата или 16%.
- Пълно разминаване в представите за детето при учителя и родителя има при 4 от децата или 13%.

• Между 2 и 3 съвпадения от общо 4 съждения имаме за 14 от децата, което е малко от половината.

Тези несъвпадения говорят за непознаване на детето по отношение на неговите интереси и възможности. Ако това са само 14 или 46 % от изследваните деца, то въпросите които възникват се адресират към взаимоотношенията учител-родител, изградени контакти и доверие между тях, общи идеи за развитието на детето. Представената група деца при психодиагностичното изследване е показала равнища на интелектуално развитие над 70, което е нисък вариант на нормата и в никакъв случай не се отнася за дете с умствена изостаналост. От този граничен коефициент за интелигентност нагоре се включват всички деца с трудности в обучението, обусловени от незрелостта на висшите психични функции или това е точно групата от деца със задръжка в психическото развитие, които имат много добра прогноза за развитие ако за това се създадат необходимите условия.

Изводите, които се налагат дотук от направеното изследване само по тези две виждания са следните:

1. За предотвратяване на неуспеха на детето в училище е необходимо да се осъществява оценка на общото му психо-физическо състояние.
2. В условията на училищното обучение е необходимо наблюдение на детето относно бързото изчерпване и настъпване на умора, което е предпоставка за непълноценното му участие в процеса на обучение.
3. Възниква въпрос- какво лежи в условията на неуспеха на детето в училище, какъв е характера на причината за този неуспех- незрялост, отсъствие от училище, незаинтересованост на родителите, продължително боледуване.
4. Диагностициране на ЗПР като една от важните предпоставки за неуспеха на детето в училище.